

HUNNEN, HERDERS EN BOEREN: ÉÉN MENGSEL

Zo wild waren de Hunnen nu ook weer niet

Attila de Boer? Dat is misschien wat overdreven, maar dat van die bloeddorstige nomaden is er ook over.

PIETER VAN DOOREN

Wie 'Hunnen' zegt, ziet voor zijn geestesoog meteen een bende barbaren recht op de camera aanstormen, met getrokken zwaard en gespannen boog over hun kleine paardjes gebogen, zonder onderscheid iedereen neerhakkend die hen in de weg loopt. Zestien eeuwen later staat hun naam nog steeds symbool voor 'wrede veroveraar en woeste plunderaar', een beetje op gelijke hoogte met 'Viking' (en al even onterecht).

Propagandamachine

Hun reputatie was zelfs te gortig om gerecupereerd te worden als keukenterm, wat wel gebeurde met de hak- en houwtechnieken van de Tataren (steak tartare) en van de soldaten van Alexander de Grote (macedoine, tot dobbelsteentjes gehakte groente). Bij het woord 'vandaal' denken we zelfs helemaal niet meer aan de stam in kwestie.

Dat de Hunnen wel nog steeds zo'n vreselijke reputatie meezeulen, komt uiteraard door hun daden – het waren absoluut geen lieverdjes – maar ook doordat ze een wereldmacht pijn deden. Rome was groot genoeg om over een propagandamachine te beschikken die flink wat spin op de feiten kon zetten. Dezelfde demonisering overkwam trouwens de Vikings, die het waagden om de Kerk te bestelen.

Dat de Hunnen nog steeds zo'n vreselijke reputatie meezeulen, komt ook doordat ze een wereldmacht pijn deden

En de Hunnen hebben Rome pijn gedaan. Hun invallen in de vijfde eeuw in de grensprovincies langs de Donau openden de weg voor een reeks nomadische stammen die het Romeinse Rijk zo destabiliseerden dat het uiteindelijk viel. Toch in Europa. Het Oost-Romeinse Rijk hield het in Constantinopel nog een hele tijd uit.

Maar zaaiden de Hunnen inderdaad alleen vernieling? Onderzoekers van de Universiteit van Cambridge en van het Hongaarse Nationaal Museum groeven vijf kerkhoven op in de grensstreek van toen, het huidige Pannonië in Hongarije (of, in toeristentaal, de streek rond het Balatonmeer). Ze bekeken het kerkhof van het toenmalige Romeinse fort van Keszthely-Fenékpuszta, en van landelijke dorpen in dezelfde streek. Ze lieten een reeks biochemische analyses los op tanden en botten. Daaruit konden ze heel wat leren over het voedingspatroon – landbouwers eten meer graan en nomaden meer vlees – en over de mobiliteit van de eigenaar – elke streek laat haar typische spoor van micronutriënten achter.

En wat bleek? Geregeld nam een nomade – een Hun – een sedentaire leefwijze aan. En al even geregeld liet een boer zijn nederzetting achter zich om een zwervende herder te worden, of zich bij de gewapende bendes aan te sluiten.

Met andere woorden, de Hunnen joegen de plaatselijke bevolking niet over de kling, ze vermengden zich ermee. Rome ging niet ten onder aan woeste invallen, maar aan de druk van continue insijpeling. 'Het was een tijd van gesloten en verbroken verdragen, van wisselende loyaliteit en niet zo dure eden', zei onderzoeksleidster Susanne Hakenbeck. 'Er was geen harde botsing, geen clash der culturen. De mensen schakelden heen en weer tussen twee levenswijzen, als verzekeringspolis in onstabiele tijden.' Een heel ander beeld als in de geschreven bronnen – allemaal Romeins. Die hebben het enkel over dood en vernieling.

De onderzoekers bekeken de isotopen van koolstof, stikstof, strontium en zuurstof, zo melden ze in het vakblad Plos One, en vergeleken die met botten van landbouwers uit Duitsland, en van nomaden uit Mongolië en Siberië uit dezelfde periode. Daaruit blijkt dat de graven in Pannonië niet enkel voorbeelden van beide levensstijlen bevatten, maar dat veel mensen tijdens hun leven van levensstijl gewisseld hebben. En dat werd aanvaard: geen van de graven was van een 'buitenstaander' die in de dood anders behandeld werd.

Aan de grafgiften viel niet betrouwbaar te zien wie nomade of sedentair was. Zelfs de typische kegelvormige schedel, ten gevolge van inbinden van het hoofdje als baby, die populair was onder de Hunnen, betekende niet dat de eigenaar ook had geleefd als een Hun.

De Romeinen hadden er alle belang bij om de Hunnen, die hen vernederd hadden, als onmenselijke af te schilderen. © Total war: Attila

Een punthoofd was niet enkel bij de Hunnen in de mode. © Erzsébet Fóthi